

VOJTECH, Miloslav: Slovenská klasicistická a preromantická literatúra. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave 2017. 186 s. ISBN 978-80-223-4391-6

Gabriela Mihalková

Inštitút slovakistiky a mediálnych štúdií, Filozofická fakulta, Prešovská univerzita v Prešove
gabriela.mihalkova@unipo.sk

Obdobie národného obrodzenia je v slovenskej literárnej vede mnohonásobne analyzované, od konkrétne (autorsky, tematicky alebo genologicky) zameraných monografií, zborníkov alebo jednotlivých štúdií až po syntetizujúce práce literárnych historikov realizované v individuálnych autorských projektoch (Jaroslav Vlček, Štefan Krčméry, novšie Stanislav Šmatlák) alebo v kolektívnych, široko koncipovaných akademických *Dejinách slovenskej literatúry*, vo vysokoškolských *Dejinách slovenskej literatúry* z 80. rokov 20. storočia alebo na začiatku 21. storočia v *Dejinách slovenskej literatúry* autorského kolektívu vedeného Imrichom Sedlákom. No ukazuje sa, že doterajšie pohľady na slovenskú literatúru v čase národného obrodzenia je potrebné revidovať, čítať kriticky a dopĺňať o nové výsledky archívnych výskumov, lebo nerešpektovanie posunu v poznaní sa prejavuje v opakovaní tradičných, zjednodušujúcich schém, v homogénnej, petrifikovanej reprezentácii literatúry v školskej lektúre, teda nové sprístupnenie aj zdanlivo veľakrát spracovanej problematiky má svoje opodstatnenie.

Profesor Miloslav Vojtech, dlhoročný vysokoškolský pedagóg a vedecko-výskumný pracovník Filozofickej fakulty Univerzity Komenského, zúročil doterajšie poznatky slovenskej literárnej histórie v príprave vysokoškolskej učebnice *Slovenská klasicistická a preromantická literatúra*. Prehľadným spracovaním a zrozumiteľným výkladom náročnej problematiky literárneho obdobia, ktoré stojí na rozhraní medzi univerzálnejšou barokovou epochou a nacionálne orientovaným romantizmom, sa učebnica stáva vhodným študijným materiálom pre tých, ktorí chcú porozumieť vývinovým peripetiám slovenskej literatúry na prelome 18. a 19. storočia.

Miloslav Vojtech v učebnici najprv charakterizuje situáciu na Slovensku na konci 18. storočia v kontexte reforiem Márie Terézie a Jozefa II., ktoré iniciovali fenomén národného obrodzenia, vymedzuje typologické znaky slovenskej literatúry (etnocentrizmus, lingvocentrizmus, mytologizmus, historizmus a synkretizmus) a jej jazykové vyjadrenie v diachróni od bernolákovčiny, rôznych podôb češtiny až po štúrovskú slovenčinu. V súlade s názvom učebnice sa v nosných kapitolách venuje pozornosť dvom kľúčovým obdobiam v čase národného obrodzenia: klasicizmu a preromantizmu, najprv v širšom európskom kontexte (pojmy, poetika, vývin) a potom v slovenskom prostredí. Klasicizmus na Slovensku, realizovaný v dvoch etapách (osvietenský klasicizmus zastúpený tvorbou Jozefa Ignáca Bajzu, Juraja Fándlyho, Augustína Doležala, Juraja Palkoviča, Bohuslava Tablica a obdobie vyvrcholenia klasicizmu v tvorbe Jána Hollého), odlišiteľných v preferenciách žánrových (posun od nižších žánrov k eposu, óde, eléгии), tematických (posun od univerzálnych a príležitostných tém k témam národným) i verzologických (príklon k časomiere) má podľa M. Vojtecha predovšetkým kultúrno-integračnú funkciu a jeho pramene sa identifikujú v tradícii latinského humanizmu, v znovuoživovaní odkazu antiky a v európskom klasicizme. Pramene preromantizmu charakterizovanom žánrovým a druhovým synkretizmom, záujmom o folklór, dôrazom na cit, sentiment sa identifikujú vo filozofii J. J. Rousseaua a J. G. Herdera, v tvorbe

anglických básnikov T. Percyho, J. Macphersona, básnikov jazernej školy a v tzv. poézii hrobov. V období medzi rokmi 1815 – 1840 dochádza na Slovensku k prehlbovaniu národného obrodenia, k rozvoju myšlienok slovanskej vzájomnosti a k publikovaniu preromantických básní P. J. Šafárikom, J. Kollárom aj K. Kuzmánym. Okrem preromantizmu sa M. Vojtech osobitne venuje zastúpeniu *biedermeieru* v slovenskej literatúre, jeho typologickým znakom (rodina ako najposvätnějšía hodnota, idylickosť, láska k vlasti a kresťanské hodnoty) a prejavom v prozaickej tvorbe S. Godru, A. Ottmayera, M. Sucháňa a J. P. Tomáška. Posledná kapitola učebnice analyzuje drámu a divadelný život na Slovensku v 20. – 30. rokoch 19. storočia so zameraním na tvorbu J. Chalupku.

V literatúre, v literárnych procesoch sa viac než linearita, následnosť uplatňuje prekryv, súbežnosť, cyklickosť a javy, ako literárne obdobie, smer, poetika, nemajú ostré ohraničenie, hoci sa v učebnici pracuje s tradičným historickým rámcovaním rokmi 1780 – 1815 v prípade osvietenského klasicizmu a rozpätím rokov 1815 – 1840 v prípade vrcholného klasicizmu a preromantizmu, v rozprave o poetike, žánrovej krajine, autorskej individualite sa nezabúda na kontext, súvislosti, prestupovanie, presahovanie temporálneho ohraničenia jednotlivými znakmi, vytvára sa tak plastický, mnohvrstevný obraz slovenskej literatúry na konci 18. storočia a v prvej polovici 19. storočia.

Vysokoškolská učebnica Miloslava Vojtecha *Slovenská klasicistická a preromantická literatúra* sa vďaka kvalitnému spracovaniu, prehľadnosti, šírke a hĺbke pohľadu na začiatky slovenského národného obrodenia zaraďuje k jedným zo základných študijných materiálov budúcich slovakistov, slavistov, ale aj k vhodným doplnujúcim materiálom pre učiteľov slovenského jazyka a literatúry, ktorí hodlajú ponúknuť svojim študentom nepetifikovaný, moderný pohľad na slovenský klasicizmus a preromantizmus.